

אור שמח

הלכות קריאת שמע ממון פרק א הלכה ג – חלק שני

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ג - תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרק א הלכה ג – חלק שני

תמיחת השאגת אריה

ומה שכתב להשיג בסימן יו"ד על תירוץ הר"ש בתוספות דף כ"א (ע"א ד"ה ספק)¹ דאמת ויציב קרי לפרשת ציצית ג"כ עיין שם, עיקר השגתו דודאי כיון שקרא ב' פרשיות הראשונות, ומספקא ליה אם קרא פרשת ציצית, אף על גב דכבר קרא ב' הראשונות מ"מ צריך לחזור ולקרוא כתיקונו אף אם אמר אמת ויציב, ותמך יתירותיו מהך דכתבו תלמידי ר"י² (ברכות ט, א בדפי הרי"ף) על טעה בין פרק לפרק כו' דאפילו לשמואל חוזר לראש יעו"ש.

סיכום: התוס' כתבו, דהא דספק אמר אמת ויציב חוזר, היינו שמסופק אי לא אמר פרשת ציצית ולא אמת ויציב, ואם כן לא הזכיר כלל יציאת מצרים, לכן חוזר לומר אמת ויציב. והקשה השאגת אריה, דלשיטת רבינו יונה צריך לחזור גם פרשת ציצית כתיקונו.

ביאור שיטת התוס'

ובמחכה"ג אינה, דעד כאן לא שמענו מהתם רק בידוע שגמר פרשה אחת וצריך להזכיר אחרת, או באמצע הפרק, שהוא יודע שעומד באמצע הפרק, א"כ מאי תאמר, שיתחיל לקרות עכשיו מאמצע פרק דלא מספקא, או מפרק שידע שודאי לא אמרו, נמצא שמה שצריך

¹ ז"ל התוס' (ברכות כא, א ד"ה ספק): "ספק לא אמר אמת ויציב חוזר - ותימה, הא על כרחך צריך לומר שהוא מסופק גם מקריאת שמע, שאם היה ברור לו מקריאת שמע וספק מאמת ויציב, לא יהיה מן התורה, כיון שהזכיר יציאת מצרים בקריאת שמע. ואם כן, הואיל ומסופק משניהם, יחזור לקריאת שמע דאית בה תרתי, מלכות שמים ויציאת מצרים, דהכי עדיף מלומר אמת ויציב דליכא אלא חדא, כדאמר בסמוך גבי מתני'. כו' אמר הר"ר שמעון דמייירי שפיר שאינו מסופק אלא מאמת ויציב, אבל ברור הוא שקרא קריאת שמע, ואפילו הכי הוי אמת ויציב דאורייתא, שרוצה לומר ספק לא אמר אמת ויציב עם פרשת ציצית, שמסופק אי לא אמר לא פרשת ציצית ולא אמת ויציב, ואם כן לא הזכיר כלל יציאת מצרים, וכולה מילתא דיציאת מצרים קרי ליה אמת ויציב, לפי דטעם אמת ויציב הוי משום יציאת מצרים, והלכך הוי פרשת ציצית בכלל אמת ויציב" עכ"ל.

² ז"ל הרי"ף (ברכות ח, ב-ט, א): "תני תנא קמיה דר' יוחנן, טעה בין פרק לפרק ואינו יודע באיזה פרק טעה, חוזר לפרק ראשון. באמצע הפרק, חוזר לתחלת הפרק" ע"כ. וז"ל רבינו יונה (שם): "באמצע הפרק חוזר לראש

עכשיו לקראו מצד הודאי לא קרי כתיקונו, דמתחיל מאמצע או מפרק האחרון וכי"ב, אבל הכא מספקא ליה אם קרא פרשת ציצית, ואם כבר קרא הרי קרא כתיקונו, וע"ז ודאי מספק אינו צריך לחזור ולקרוא, דלא עדיף מאילו ספק לא קרא קריאת שמע כלל לשמואל, דקאמר אינו חוזר וקורא, וכן כתב הרשב"א לדידן דספק קרא שמע חוזר וקורא א"כ צריך לחזור כל הג' פרשיות, ולא אמרינן דרק פסוק ראשון חוזר וקורא, משום שכיון שהוא קורא צריך לחזור ולקרות כתיקונה, ומהאי טעמא פסק רבינו (פ"ב הי"ג) דקורא עם הברכות, ואפילו הכי כתב הדין (שם) בספק ברוך או לא אינו חוזר ומברך, אלמא דעיקר הדין דהיכי דיש עליו חיוב לקרוא עוד שוב צריך לקרוא אף הספק וכתיקונו, אבל לא בספק קרא פרשת ציצית, וכצ"ל בלשון תלמידי ר"י, ובודאי הסופר לא דק, וזה פשוט.

סיכום: גם לפי רבינו יונה, אם יודע שקרא שתי פרשיות ומסופק רק בפרשת ציצית ואמת ויציב, בודאי אין צריך לחזור פרשת ציצית, דאם כבר קרא פרשת ציצית קרא הכל כתיקונו. ורק באופן שמסופק על פרשה שניה ואילך, חוזר וקורא מהתחלה כדי שיקרא כתיקונו.

ישוב התמיהה על המגן אברהם

וכן לפ"ז מה שהשיג על המג"א³ (או"ח סימן ס"ז סק"א) בסימן י"א אינו השגה, ודברי המג"א נכונים, דקאי על ספק אם אמר אמת ויציב

הפרק. אין לפרש שאחר שקרא פסוק אחד או שני פסוקים טעה ואינו יודע באיזה מקום טעה, שאם כן לא היה לו לומר חוזר לראש הפרק, שהפסוק שקרא מתחלה למה חוזר אותו פעם אחרת, דהוה ליה כקורא למפרע. אלא ר"ל שטעה באמצע הפרק ואינו יודע באיזה מקום טעה, וגם בכלל הטעות הוא שאינו יודע אם קרא כלום מהפרק אם לא, ולפיכך חוזר לראש הפרק. אבל אם היה ברי לו שקרא ממנו פסוק אחד או שני פסוקים, אין צריך לחזור אותם. ויש להקשות לשמואל דאמר בפ' מי שמתו (דף כא) ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא קריאת שמע אינו חוזר וקורא קריאת שמע, דקריאת שמע דרבנן, היכי אמרינן הכא שחוזר לראש הפרק. י"ל שאינו דומה זה לזה, דבשלא קרא כלל אינו חוזר וקורא, דקריאת שמע דרבנן. אבל כשהתחיל לקרוא, אפילו שמואל מודה שאם טעה יש לו לתקן, כיון שהתחיל. מפי מורי הרב נר"ו עכ"ל.

³ פירוש: פסק המחבר באורח חיים (סז, א) "ספק אם קרא ק"ש, חוזר וקורא" ע"כ דקיימא לן ק"ש דאורייתא. וכתב המגן אברהם (שם, ס"ק א) וז"ל: "ומברך לפניו. אף על גב דפסוק ראשון לבד הוא דאורייתא, והשאר

אור שמח

הלכות קריאת שמע פרק א הלכה ג – חלק שני

ספק דרבנן, דפרשת ציצית היא דרבנן אם אומר אמת ויציב, לכן אינו חוזר לפרשת ציצית.

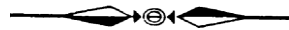
ישוב התמיה על הרי"ף

ומה שהקשה על שיטת הרי"ף בסימן יו"ד דא"כ תרתי ל"ל, ליתני ספק קרא שמע ואמת ויציב או לא, חוזר ואומר אמת ויציב, ואינו אומר קריאת שמע עיין שם, ובמחכתה"ג זהו גופיה אשמועינן, דאף על גב דלא אמר אמת ויציב בודאי, לא אמרינן אם איתא דקרא שמע, ודאי הוה סירכיה נקיט ואתאי לאמר אמת ויציב, דזה לא אמרינן ודו"ק בכ"ז.

סיכום: הקשה על הרי"ף, ליתני ספק קרא שמע ואמת ויציב או לא, חוזר ואומר אמת ויציב, ואינו אומר קריאת שמע. ול"ק, דאשמועינן, דלא אמרינן אם איתא דקרא שמע, ודאי הוה סירכיה נקיט ואתאי לומר אמת ויציב.

ופרשת ציצית [וב' פרשיות הראשונים ודאי קרא, ועיין קו"א] דשפיר כתב דלפי' (הרי"צ) [הר"י] (ברכות כא, א תוד"ה ספק) צריך לומר אמת ויציב, דאפשר שכבר תיקן לגמרי, שאפשר שפרשת ציצית כבר אמר, וכמו דפרישית, דאף דהתחיל כבר בקריאת שמע, מכל מקום מה דהוי דרבנן ומספקא ליה בהך דרבנן לחודייהו אינו צריך לחזור ולקרות, ודוקא דטעה בין פרק לפרק וכי"ב דאיכא מה דלא קרא בודאי צריך לחזור ולקרות כתיקונו, ועיין מה שכתבתי בחידושי למסכת מנחות בענין ספירה, דספק דהוי תועליות לודאי הוי כודאי דרבנן, וזה פרט ארוך וערוך אצלי בביאור ירושלמי דיומא (פ"ד ה"ג), ועיין לקמן הלכות עבודת יוהכ"פ פ"ה הכ"ה) דכניסה לצורך ספק של ודאי העתיד הוי כודאי, ואכמ"ל.

סיכום: המגן אברהם פוסק שלפי ר"י בתוס' הנ"ל, אם יש ספק אם אמר פרשת ציצית ואמת ויציב, אומר רק אמת ויציב. והקשה השאגת אריה, דהא תקינו לחזור הכל כתיקונו. ולהנ"ל לא קשיא מידי, דכיון שיתכן שכבר קרא פרשת ציצית, כבר תיקן הכל, והוי

ועיין בספר תומת ישרים סי' י"ג, ועיין בברכות דף י"ד ע"ב ודף כ' ע"ב בתוס' בד"ה בעל קרי, משמע דמוטב שיאמר קריאת שמע שנית משיאמר אמת ויציב, דאית בה תרתי, קבלת מצות ויציא מצרים. אבל בדף כ"א בד"ה ספק וכו', משמע דאומר אמת ויציב שנית, משום דאי איתא שאמר אמת ויציב, אם כן מסתמא גם קרא קריאת שמע. אבל אם אמר קריאת שמע, עדיין יש ספק אם אמר אמת ויציב, ע"ש. אבל לפירוש הר"ש משמע שיאמר פרשת ציצית וגם אמת ויציב, שכולם חדא מילתא היא" עכ"ל המגן אברהם.

הוא דרבנן, וכל שכן הברכות, וספק דרבנן אינו חוזר, י"ל כך היתה התקנה, שכל זמן שקורין חייב לקרות כעיקר התקנה בברכותיה, אם לא מפני ביטול תורה, די בפסוק ראשון (כ"מ והרשב"א בתשו' סי' ש"ך). עיין בטור יו"ד סימן כ"ח, ומשמע בל"ח סימן מ"ד, אם יודע שאמר פסוק ראשון וספק אם קרא השאר, אין צריך לחזור ולקרות. מיהו בסי' ס"ד ס"ג משמע שצריך לחזור, ע"ש. ונ"ל דמעיקרא כך תיקנו שיחזור. ואם מסופק לו אם אמר פרשת ציצית וגם אמת ויציב, צריך לחזור לכ"ע, דיציאת מצרים חייבים להזכיר מדאורייתא (ב"ח וש"ג בשם פוסקים). ועיין בכ"ה שהאריך בזה,